

Distingides autoritats, amigues i amics:

Moltes gràcies, president, rector, per les vostres paraules, que han estat, considere, excessivament generoses.

Prenc, en tot cas, aquesta distinció que avui m'atorgeu, i que és un plaer i un honor compartir amb la pedagoga i matemàtica Maria Antònia Canals, com un homenatge a la generació que, als anys seixanta, va confluïr a la Universitat de València i que des d'allà va voler (i va saber) escampar raons i possibilitats per tot el país.

Gràcies, per tant -sobretot-, pel reconeixement que avui expresseu a la generació de la resistència i de la reconstrucció. Perquè no hem d'oblidar mai com teníem València, en aquell equador del segle XX retratat en blanc i negre: l'any 36 ens va atrapar amb la casa a mig fer, amb la Renaixença tot just esbossada, i el resultat de la guerra ens va deixar la terra sembrada de sal.

Però el cas és que, a poc a poc, quan semblava impossible, el país va tornar a rebrotar: imatge i metàfora d'aquell miracle és la figura alta de Joan Fuster, llegint i escrivint des de Sueca, descobrint els fils que ens unien amb els prohoms de la Renaixença, establint contacte amb els savis exiliats i recuperant, així, reflexions i coneixement.

I Joan Fuster, a qui pense que avui també homenatgem en aquest acte, ens dóna, ben mirat, una clara perspectiva d'aquell restabliment gradual però espectacular. El recorde ara caminant pel claustre de la vella universitat i oferint, als joves amatents que aleshores érem, lliçons que ja mai no hem oblidat, parlant i preguntant sobre Sartre, sobre Montaigne, sobre el Tirant. Evocar aquella universitat, de fet, és evocar Sanchis Guarnier parlant-nos del seu treball al *Diccionari Català-Valencià-Balear*, és reveure també el llatí mallorquí Miquel Dolç com corregia versos a una jove alcoiana de nom Isabel-Clara Simó, o l'arqueòleg barceloní Miquel Tarradell que ens portà Max Cahner, una personalitat que tants de fruits havia de donar, o l'historiador gironí Joan Reglà, posant-nos ordre als fets per relatar amb claredat el paper de la minoria aragonesa a l'antic regne de València. Tots ells ens varen connectar amb els nostres precedents, ens varen mostrar qui som, els valencians, d'on venim i, sobretot, quina és la nostra possibilitat de pervivència. Aquella vitalitat universitària havia fet exclamar a Vicens Vives, l'any 1960, l'alegria per una constatació que pràcticament considerava miracle: “de

València ens arriben bones noves”, escrivia Vicens, “molt bones noves. Quelcom hi espurneja, i ja fa prou claror perquè ho arribem a veure des d’aquesta banda de l’Ebre”.

No sé si és ja temps de fer balanç, perquè, al capdavant, continuem encara immersos en la voràgine d'activitats que les urgències ens reclamen.

No sé si som ja en temps de fer balanç, però val la pena, a voltes, un moment, recordar d'on venim. És aleshores quan ens adonem de tantes precarietats de què partíem. I de com hem avançat.

Cinquanta anys. Sovint fa basarda adonar-se del temps que fa que batallem. Més de cinquanta, és clar. Des de les tertúlies, des dels primers aplecs, l'homenatge a Ausiàs Marc en aquell bell edifici de la Universitat de València (era el 3 de març de l'any 1959, a les 12 del migdia: la primera volta que tornava el català a la nostra Universitat, després de la guerra), des de les pintades amb quitrà sobre els murs, el ciclostil, els llibres, els pamflets, les octavetes, els recitals de Raimon, n'han passat ja no sé quants. No els comptaré. Simplement ens conjurarem per tirar endavant i ho varem fer.

No diré que a voltes no haja estat dur. Hi ha hagut moments d'incertesa i de penalitats també. I n'hi ha encara, de fet. I molts. Però, en realitat, pense que he estat un home afortunat: he tingut la sort de col·laborar, dins de les meues possibilitats, a bastir entre tots un futur digne per a aquest país; i, en fer-ho, he tingut, a més, el privilegi de conèixer algunes persones que, amb el seu pensament i amb els seus actes, marquen veritablement un abans i un després: he conegut i he escoltat i he treballat amb Pierre Vilar i amb Aina Moll, amb Salvador Espriu (segur que me'n deixaré molts), amb Manuel de Pedrolo, Maria Aurèlia Campmany, Josep Renau, Andreu Alfaro, Antoni Tàpies, Joan Coromines, Jordi-Pere Cerdà, Montserrat Roig, Pere Calders, Vicent Andrés Estellés, Miquel Batllori, Josep Maria Llompart... o Jordi Pujol.

Sí. Trobe que és moment de tornar-ho a dir, de fer-ne, com ara, paraules d'agraïment: és cert que mai no va voler que les seues accions es pogueren considerar una interferència, però és cert també que els valencians sempre hem tingut -sempre- el president Pujol al nostre costat. A ell no li agrada explicar-ho. I, de fet, quan es posa a fer memòria, sol obviar aquesta part. Però el cas és que molts dels avenços, moltes de les consecucions positives que hem assolit al País Valencià no haurien estat possibles sense els seus suggeriments. I, com que

sense aquest impuls no s'entendrien moltes de les coses que ens han fet avançar, sempre amb aquella "voluntat de ser" que ja ens descrivia Jaume Vicens Vives, he trobat just de fer-ne, avui, ací, un apunt, i de pronunciar un modest però sincer, "gràcies, Jordi".

Ja he parlat de la voluntat de ser. Si hi sumem la fórmula fusteriana, expressada en una senzilla i efectiva "decisió de futur", tindrem el camí complet, el cercle obert. Des de tots dos sintagmes hem alçat realitats i perspectives, des de totes dues formulacions complementàries hem reconstruït un espai que depassa les fronteres que li imposen per a limitar-lo.

I ho hem fet encara que la història no ens haja acompanyat. Sempre hem tingut una relació conflictiva amb Castella, amb l'Espanya que Castella es va fer a mida. Sempre.

Pense ara, per exemple, en les paraules que, ja al segle XVI, ens deixà escrites l'humanista Cristòfor Despuig en aquells seus *Col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa* de fons i forma renaixentistes. Perquè Despuig, que havia viscut a València i a Montesa (prop de Xàtiva), va col·locar un cavaller valencià en diàleg amb dos tortosins, i així transfigurat pogué fer la denúncia. Escrivia Despuig que "estos castellans s'ho beuen tot". Ens deia: "és una gentil nació, la catalana, valerosa i molt sàvia, si bé que avui està arraconada" i marginada perquè "estos castellans s'ho beuen tot". I repetia després: "grans paraulistes són". I "per ço diuen molts que de Castella no és bo sinó les coses mudes". I repetia Despuig: "s'ho beuen tot". I ens explicava que havia emprat el català al seu col·loqui per no valer-se "de llengua estranya" i reprovava qui la parlava al país "perquè d'això", deia, "se pot seguir que poc a poc se lleve l'arrel de la pàtria, i així pareixeria ser per los castellans conquistada". I ens avisava: els castellans "s'ho beuen tot".

I encara havien d'arribar els comtes-ducs i els grans capitans; encara no ens havien caigut a sobre els decrets de Nova Planta ni l'1 d'abril de 1939, ni les lleis i les ordres ministerials, ni més lleis i més decrets i més ordres ministerials. I governatives. Ni, finalment, ai, el Tribunal Constitucional. Els castellans, efectivament, tal com ens avisava Cristòfor Despuig, s'ho beuen tot. Igual al segle XVI com al XXI.

D'aquesta manera, ells, finalment, ens han fet oblidar el somni mític de Sefarad. Salvador Espriu ens el va glossar, però l'han fet impossible. Impossible. Per avarícia o idiosincràsia, jo

no ho sabria dir. El cas és que ja ens han mostrat definitivament que no pot ser. Que no pot ser.

I així ens veiem obligats a buscar altres camins que ens porten a cotes més altes de llibertat, camins per on, tan gradualment com es vulga, o com calga, finalment haurem de transitar junts.

És per això que hem col·laborat a enfortir els llaços que ens uneixen, és per això que ens hem esforçat a generar i consolidar tot un entramat de relacions culturals i acadèmiques, municipals, socials, empresarials, de tot caire, que ajuden a fer cada volta més espessa aquella mata de jonc que ens evoca Ramon Muntaner.

I ho hem fet en resposta i concreció d'un programa polític de redreçament. En un món normal, ho haurien fet les institucions, és clar. Però res no se'n treu, del "tant de bo. Així que ho hem dissenyat i creat des d'allò que s'anomena la societat civil. En suplència. Seguint idèntic impuls i necessitat que, ara fa més de quaranta anys, van fer nàixer Acció Cultural del País Valencià, una entitat al servei sempre de la cultura i del país; un catalitzador de la capacitat de regeneració que ha mostrat, malgrat tants moments difícils, la societat valenciana; un veritable espai de confluència cívica.

Tot això, ara, ha trobat punt neuràlgic d'articulació a l'Octubre Centre de Cultura Contemporània, l'edifici alçat i viu al bell mig de la ciutat, al cor mateix de València. De València la gran, com deia Francesc Eiximenis. De la València que queda representada per l'emblemàtica torre del Miquelet de la Seu, ideada i construïda pel lleidatà Pere Balaguer, la mateixa Seu que acull la tomba d'Ausias Marc, nét insigne del senyor d'Eramprunyà, al Baix Llobregat. De la nostra València, la bella València puixant i mercantil que ens representa la Llotja, amb aquell gòtic civil català elevat pel mestre gironí Pere Comte i declarat, és clar, Patrimoni de la Humanitat.

Vet ací la ciutat que batega encara amb força i que es manté malgrat tots els malgrats que l'han volguda sotmesa a la banalitat i la ignomínia.

Preparava aquest paper d'agraïment, escrivia les evocacions del País Valencià i pensava d'on és que li ve aquesta força, la capacitat de pervivència. I aleshores com una bonior, una insistència, em rondava una frase: "Tenim l'idioma". Escrivia sobre els temps viscuts i els que encara vindran i la frase hi tornava: "Tenim l'idioma", deia. "Tenim l'idioma", sempre. Així que en vaig voler cercar la font. I vaig fer un google. I, allà a la pantalla, hi vaig trobar la personalitat abrindada i viva, la fortalesa i la constància d'Antoni Maria Alcover. Us en llegiré la citació sencera. En ella trobem bona part dels fonaments que ens han fet arribar fins ací. Deia el famós manacorí:

"Ho som nosaltres, una nacionalitat, diferent de la castellana, de la gallega, de la vasca? I prou que hu som, per més que qualcú, sol de sentir-ho, tregui foc p'els caxals, i mos tiri carrerons de llamps i pestes, que, gràcies a Déu, no mos tocarán ni un fil de roba, porque mos abruga una corassa incontrastable: la fonda convicció del nostre dret i la seguredat del nostre trianf definitiu. Prou que hu som, una nacionalitat; en tenim tots els símtoes, distintius i caràcters. Tenim l'idioma".

Heus ací la clau que ens obri tots els panys.

Tenim l'idioma.

I heus ací, també, per on ens vénen bona part dels colps. Perquè és sabut que la llengua ens estructura el pensament i les relacions també, que ens configura un imaginari, ens enllaça i ens dóna fortalesa. Per això hi ha hagut tanta obsessió a bandejar-la, a recloure-la a l'espai folklòric, a trossejar-la en mil bocins irrisoris, a esborrar-la, fins i tot, de la faç de la terra. És una mesquina obsessió històrica, aquesta. I, malauradament, del tot actual.

He parlat, en començar, de la generació dels seixanta, la que va rebre l'encàrrec i la responsabilitat d'esventar les cendres. Permeteu-me ara, per acabar, que faça una menció de futur, també. I que l'explícite amb una anècdota recent. És d'aquest passat abril i la trobe ben il·lustrativa. Emocionant també. Però, sobretot, significativa. Des d'Acció Cultural del País Valencià vàrem decidir cedir enguany als joves el protagonisme de la manifestació commemorativa del 25 d'Abril, de la trista batalla d'Almansa. A tal efecte, vàrem convocar les diferents associacions d'estudiants, d'universitat i d'ensenyament mitjà, de la ciutat de

València perquè encapçalaren la marxa. Nosaltres els parlàvem de primavera valenciana i coses per l'estil. Els joves ens varen dir que sí, però que el lema de la manifestació el triaven ells.

No us negaré que vàrem passar cert desassossec, que pensàvem a veure amb què ens eixiran els xiquets, qui sap quin terrabastall ens armaran.

I varen comparèixer amb tota una lliçó d'història i de futur: varen triar per lema una frase de Joan Fuster. L'havia pronunciada a l'acte multitudinari de la plaça de bous de Castelló de la Plana, l'any 1982, en commemoració del cinquantè aniversari de les Normes de Castelló, quan els valencians ens posàrem d'acord per adoptar, també, la normativa de Pompeu Fabra. Els nostres joves la van escollir per la seua absoluta vigència. I jo avui trobe també que resumeix perfectament moltes de les coses que us volia dir. No sé si ara sabré posar-li el to solemne que mereix, però heus ací la profecia:

deia Fuster:

"O ens recobrem en la nostra unitat, o serem destruïts com a poble".

Trobe que la resposta és clara, que coincidirem en la tria, en l'única tria possible i digna.

Moltes gràcies.